

Rapporten All-Archeo bv 2306

Programma van maatregelen
Menen – Esplanadestraat 27-29
en Kazernestraat 6

Jordi Bruggeman

Bornem
2025

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2025B413) uit te voeren, omdat het onderzoeksgebied momenteel nog bebouwd is. De aanvraag van een sloopvergunning is het onderwerp van de vergunningsaanvraag waarvoor de archeologienota opgesteld werd. Het bureauonderzoek laat nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Het uitgevoerde bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied mogelijk archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijke ligging van het terrein op een hoogte tussen de Leie en de Geluwebeek, maar ook de situering ervan binnen de historische stadskern van Menen. De eerste bebouwing binnen het onderzoeksgebied die gerelateerd is aan de stad gaat minstens terug tot in de 16de eeuw maar kan nog verder teruggaan. In de omgeving zijn verder ook al vondsten aangetroffen uit de Romeinse tijd en mogelijk ook uit de ijzertijd.

De bebouwing binnen het onderzoeksgebied bleef lange tijd vooral geconcentreerd langs de Esplanadestraat. De huidige gebouwen op het terrein, voornamelijk loodsen, zijn opgetrokken in de late 19de of de 20ste eeuw. In de omgeving was er in de Eerste Wereldoorlog veel schade, maar het onderzoeksgebied zelf lijkt daarbij niet (erg) getroffen. Omwille van de bouwgeschiedenis van het terrein kunnen we een vrij goed bewaard bodemarchief verwachten. De geplande werken betekenen een bijkomende bedreiging voor het nog aanwezige bodemarchief. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): provincie West-Vlaanderen, Menen, Esplanadestraat, Kazernestraat

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 61995.25, 166001.41
- 62043.52, 166063.93

Kadastrale percelen: Menen, Afdeling 1, sectie E, nummers 516R, 516W, 516X en 516Y

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie 2.3.2 in het Verslag van resultaten.

Zie 2.4.4 in het Verslag van resultaten.

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de verstorende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

- Hoe ziet de stratigrafische lagenopbouw er ter hoogte van de onderzochte zone uit?
- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Is er een dikke antropogene ophoging aanwezig en uit welke periode(s) dateert deze?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?

- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten, aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Op het terrein wordt de aanwezigheid van een site met complexe verticale stratigrafie verwacht. Om die complexe verticale stratigrafie adequaat te kunnen onderzoeken, is de uitvoering van een proefputtenonderzoek de meest aangewezen onderzoeksmethode. Omdat het volledige onderzoeksgebied momenteel bebouwd is, is de uitvoering van een proefputtenonderzoek pas mogelijk na sloop van de aanwezige bebouwing.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 1295 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

De geplande werken hebben naar verwachting een verstoringsdiepte tussen ca. 50 cm en 1,20 m. Dit is de zone die onderzocht moet worden.

Sloop bij historische bebouwing in het verleden

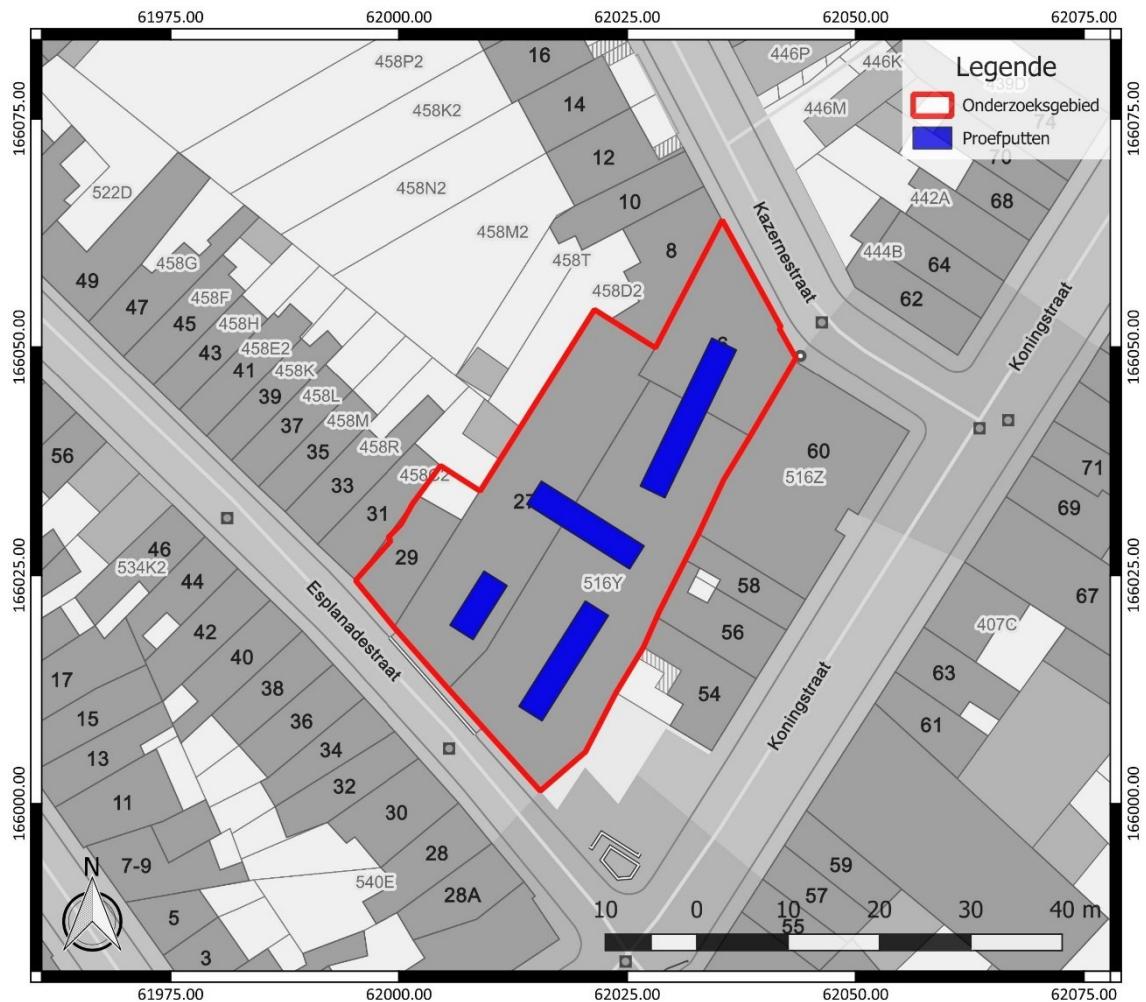
Voor aanvang van het proefputtenonderzoek dient de aanwezige te slopen bebouwing en te verwijderen verharding gesloopt te worden. Omdat historische bebouwing verwacht wordt, mogen de sloopwerken voorafgaand aan het onderzoek enkel tot op maaiveldniveau gebeuren.

Proefputten

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient zodanig geregistreerd te worden. Indien de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context niet bereikt kan worden, dient men per proefput enkele boringen of sonderingen tot 20 cm in de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context te plaatsen om de stratigrafie in kaart te brengen.

Er dienen vier proefputten aangelegd te worden. De aan te leggen proefputten hebben een breedte van 3 m (Figuur 3). De lengte varieert van ca. 7 tot 18 m. Gezamenlijk hebben ze een oppervlakte van ca. 165 m². De proefputten kunnen op een dieper niveau versmallen in functie van de veiligheid. De

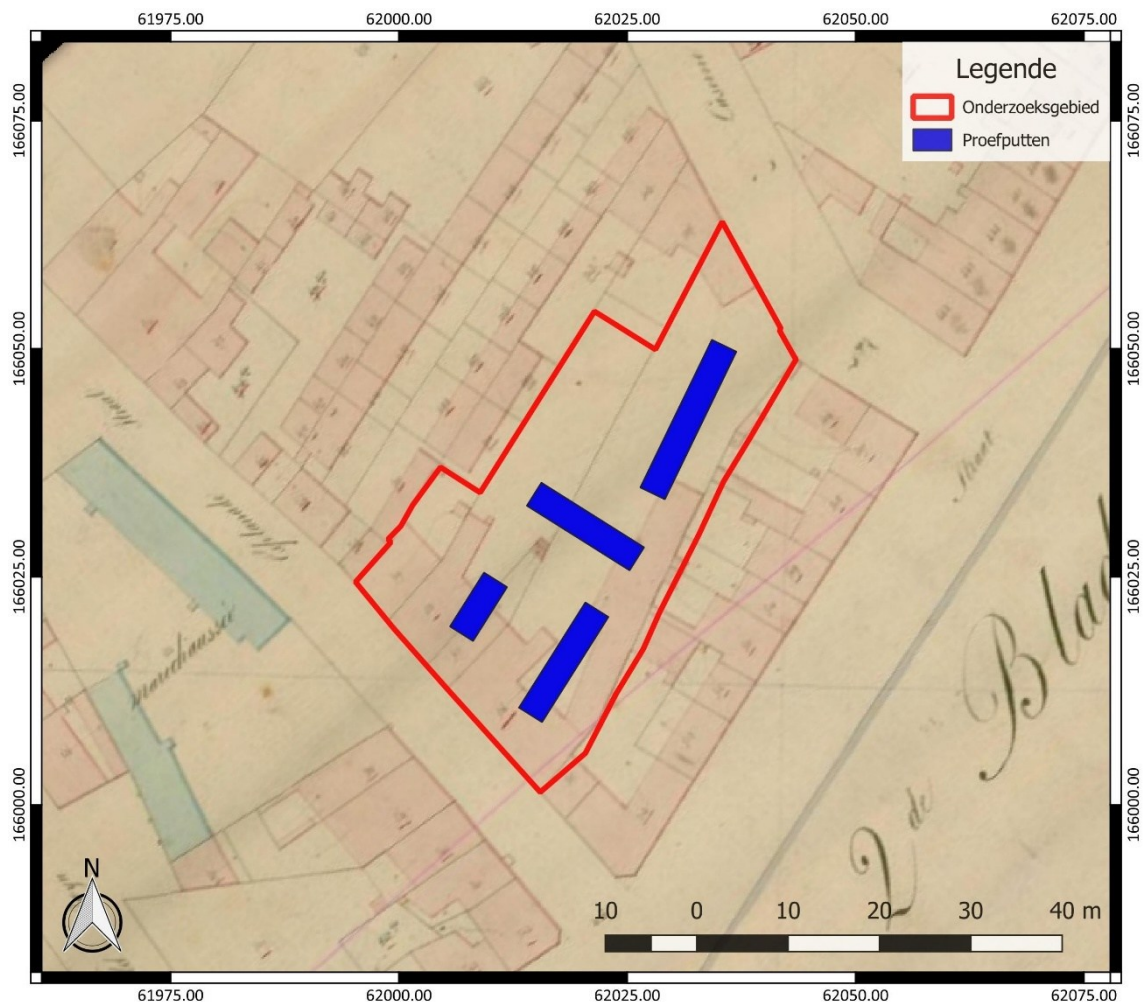
omvang van de proefputten is gekozen in functie van het behouden van voldoende afstand ten opzichte van de straatzijde en de nabijheid van omliggende bebouwing. Omwille daarvan werd in de zuidoostelijke hoek van het terrein geen proefput voorzien. Aan de hand van het puttenplan wordt ca. 12,05 % van het onderzoeksgebied onderzocht. De dekkingsgraad en inplanting volstaan om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein.

Figuur 3: Inplanting van de proefputten (blauw), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Bij de inplanting van de proefputten is vooral rekening gehouden met de situatie die te zien is op het Primitief kadasterplan uit 1831-1834. Dit plan geeft voor het eerst een vrij gedetailleerd beeld weer van het onderzoeksgebied. De twee zuidelijke proefputten worden met een noordoost-zuidwest oriëntatie aangelegd, haaks op de Esplanadestraat. Hierdoor kunnen de resten van de historische bebouwing langs de Esplanadestraat geëvalueerd worden.

Ook min of meer haaks op de Kazernestraat, rekening houdend met de oriëntatie van het onderzoeksgebied, word in het noordoosten een proefput aangelegd. Zo kunnen eventuele resten van bebouwing aan deze zijde van het onderzoeksgebied geëvalueerd worden. De Kazernestraat werd pas aangelegd in de periode 1679-1689. Deze proefput kan dan ook mogelijk meer inzicht opleveren over het gebruik van dit deel van het terrein voorafgaand aan de aanleg van de Kazernestraat. De vierde proefput heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie en wordt aangelegd in de tuinzone van de panden aan de Esplanadestraat om meer inzicht te krijgen in de aanwezigheid van onder meer beerputten, waterputten en afvalputten en eventuele oudere grondsporen.

Figuur 4: Inplanting van de proefputten (blauw), weergegeven op het Primitief kadasterplan (www.cartesius.be)

Na uitvoering van het proefputtenonderzoek dient een evaluatie gemaakt te worden van de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische sporen en een relevante archeologische vindplaats. Dit kan resulteren in een programma van maatregelen voor een opgraving. Dit houdt in het uitvoeren van veldwerk, de uitwerking van de opgravingsresultaten en indien dit aan de orde is, het uitvoeren van natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.